

ΛΥΣΙΑΣ ΥΠΕΡ ΜΑΝΤΙΘΕΟΥ

ΝΑΤΣΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΑΡΧΑΙΑ ΟΜΑΔΑΣ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΛΥΣΙΑΣ ΥΠΕΡ ΜΑΝΤΙΘΕΟΥ

ΝΑΤΣΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Επιμέλεια Έκδοσης : Ειρήνη Απέργη

Κριτική : Μαριέττα Παππά

Χορηγία : Ηρακλής Μπαμπλέκος

αφιερωμένο στην ρητορική δεινότητα του πατέρα μου Ελευθέριου Νάτση, στην αυταπάρνηση και ηρωισμό της συναδέλφου Μαρίας Ντότσικα, αλλά και σε όλους τους μαθητές μου της γενιάς 2017-2018.

Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἅμα τῶ σίτῳ ἀκμάζοντι ἐστράτευσαν ἐς τὴν Ἀττικὴν· ἠγεῖτο δὲ αὐτῶν Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου Λακεδαιμονίων βασιλεύς. καὶ ἐγκαθεζόμενοι ἐδήρουν τὴν γῆν· καὶ προσβολαί, ὥσπερ εἰώθεσαν, ἐγίνοντο τῶν Ἀθηναίων ἰππέων ὅπη παρείκοι, καὶ τὸν πλεῖστον ὄμιλον τῶν ψιλῶν εἶργον τὸ μὴ προεξιόντας τῶν ὄπλων τὰ ἐγγὺς τῆς πόλεως κακουργεῖν.¹

¹ **Θουκυδίδου Γ1** : Το επόμενο καλοκαίρι, την περίοδο που ωριμάζε το σιτάρι, οι Πελοποννήσιοι με τους συμμάχους τους εκστράτευσαν εναντίον της Αττικής · στρατηγός αυτών ήταν ο Αρχίδαμος, ο γιος του Ζευξιδάμου, βασιλιάς των Λακεδαιμονίων. Όταν στρατοπέδευσαν, άρχισαν να λεηλατούν την ύπαιθρο· οι Αθηναίοι ιππείς, όπως συνήθιζαν, έκαναν αμυντικές εφόδους όπου μπορούσαν, και εμπόδιζαν το πλήθος των Πελοποννησίων στρατιωτών να βγαίνουν από το στρατόπεδο που είχαν εγκατασταθεί και να καταστρέφουν τα περίχωρα της πόλης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	11

Α. ὑπὲρ Μαντιθέου.....	15

ΕΙΣΑΓΩΓΗ :	16

1. ΛΥΣΙΑΣ.....	16

2. ΑΘΗΝΑΪΚΟ ΙΠΠΙΚΟ.....	20

3. “ΥΠΕΡ ΜΑΝΤΙΘΕΟΥ”	23

ΠΡΟΟΙΜΙΟ 1-3§	28

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ-ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	51

ΔΙΗΓΗΣΗ-ΑΠΟΔΕΙΞΗ 4-5§	55

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ-ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	74

ΔΙΗΓΗΣΗ-ΑΠΟΔΕΙΞΗ 6-7§	77

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ-ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	94

ΔΙΗΓΗΣΗ-ΑΠΟΔΕΙΞΗ 8§	96

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ-ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	110

ΔΙΗΓΗΣΗ-ΑΠΟΔΕΙΞΗ 9-10§	112

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ-ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	129

ΔΙΗΓΗΣΗ-ΑΠΟΔΕΙΞΗ 11-12§	131

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ-ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	147

ΔΙΗΓΗΣΗ-ΑΠΟΔΕΙΞΗ 13§	150

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ-ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	160

ΔΙΗΓΗΣΗ-ΑΠΟΔΕΙΞΗ 14-15§	163
ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ-ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	182
ΔΙΗΓΗΣΗ-ΑΠΟΔΕΙΞΗ 16-17§	184
ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ-ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	205
ΔΙΗΓΗΣΗ-ΑΠΟΔΕΙΞΗ 18-19§	209
ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ-ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	226
ΕΠΙΛΟΓΟΣ 20-21§	229
ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ-ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	241

Β. ΤΡΑΠΕΖΑ ΘΕΜΑΤΩΝ.....	245
1. ΘΕΜΑ 5° (1-3§)	246
2. ΘΕΜΑ 22°(4-7§)	255
3. ΘΕΜΑ 41°(7-8§)	267
4. ΘΕΜΑ 64°(9-11§)	278
5. ΘΕΜΑ 81°(12-13§)	289
6. ΘΕΜΑ 106°(14-15§)	296
7. ΘΕΜΑ 127°(16-17§)	306
8. ΘΕΜΑ 143°(18-19§)	314
9. ΘΕΜΑ 165°(20-21§)	323

Γ. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ.....	332
1. ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΓΙΑ 1-3§	333
2. ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΓΙΑ 4-5§	342

3. ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΓΙΑ 6-7§	350
4. ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΓΙΑ 9-12§	358
5. ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΓΙΑ 15-17§	367
6. ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΓΙΑ 18-19§	380
7. ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΓΙΑ 20-21§	389

Δ. ΘΕΜΑΤΑ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΩΝ Β ΛΥΚΕΙΟΥ.....	400
1. ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ 2002 : Λυσίου υπέρ Μαντιθέου 7-8§	401
2. ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ 2003 : Λυσίου υπέρ Μαντιθέου 1-3§	409
3. ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ 2004 : Λυσίου υπέρ Μαντιθέου 19-21§	417

Ε. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	427

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Πολλές φορές έχει τύχει να συζητήσω με μαθητές ή άλλης ειδικότητας συναδέλφους ή ακόμη και με φιλόλογους και να ακούσω το τετριμμένο “ο Λυσίας είναι εύκολος συγγραφέας...”.

Τις απόψεις αυτές μπορώ να τις αποδεχτώ από ανθρώπους, οι οποίοι δεν εντρυφούν επί της Ελληνικής Γλώσσας. Εντυπωσιάζομαι, όμως, όταν αυτά τα ακούω από φιλόλογους, ίσως διότι στο μυαλό μου έρχονται λόγοι του Λυσία, όπως για παράδειγμα οι λόγοι “**Δήμου Καταλύσεως Άπολογία**” ή “**περι Πολιτείας**” ή “**περι του Τραύματος**” ή “**κατά Άλκιβιάδου Β**”, κ.λ.π., επί των οποίων έχω ασχοληθεί και έχω δυσκολευτεί στην επεξεργασία κατά την σύνταξη ή μετάφραση. Συνήθως, πράγμα που έχω αναφέρει και ως ομιλητής σε σεμινάρια ή σε μαθητές, εύκολοι και δύσκολοι συγγραφείς δεν υπάρχουν. Υπάρχουν πιο εύληπτα ή πιο δύσληπτα κείμενα σε κάθε συγγραφέα.

Κανείς δεν μπορεί να διεκδικήσει πρωτεία ή δάφνες για την επεξεργασία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας. Με ταπεινότητα μόνο μπορεί κάποιος να προσεγγίσει την ιερότητα της ελληνικής γλώσσας, ιδίως όσον αφορά τις πρωταρχικές μορφές της. Έχω δει και συνεργαστεί με φιλόλογους, οι οποίοι εξειδικεύονται στην λογοτεχνία, έχουν τιμηθεί για πρωτογενείς συγγραφικές δραστηριότητες επί θεατρικών έργων, τα οποία τρέφουν την εκτίμησή μου, αλλά αυτό δεν είναι πανάκεια και δεν απελευθερώνει τις ευθύνες εκάστου στην ενασχόληση με τα αρχαία κείμενα. Δεν δηλώνω αυθεντία, αντιθέτως προσπαθώ πάντα με ταπεινότητα να προσεγγίσω την δομή και την ψυχολογία ενός αρχαίου κειμένου.

Στο βιβλίο αυτό, το οποίο δεν είναι θεματογραφία, οπότε δεν προσεγγίστηκε ο λόγος του Λυσία συντακτικά και γραμματικά, προσπάθησα να εγκλιματίσω τον μαθητή ή και τον καθηγητή στην δομή και στοχοθεσία κυρίως του προτύπου των πανελλήνιων στο αποκαλούμενο “**διδαγμένο κείμενο**” των αρχαίων ελληνικών, αφετέρου να βοηθήσω στην κατανόηση του λόγου του Λυσία “**ὕπερ Μαντιθέου**” για τις σχολικές ανάγκες της Β΄ Λυκείου στο μάθημα των αρχαίων ελληνικών Ομάδας.

Βάσει αυτών θα πρέπει να τονιστούν οι ανάγκες του μαθήματος, όπως αυτές στο τέλος θα ζητηθούν, όταν ο υποψήφιος θα κληθεί να ανταποκριθεί στις πανελλήνιες εξετάσεις ή στις εξετάσεις της Β' Λυκείου.

Στο διδαγμένο, λοιπόν, κείμενο ο μαθητής θα πρέπει να καλλιεργήσει δεδομένα μέσα στον ορισμένο χρόνο των δύο σχολικών ετών τις γνώσεις επί της μετάφρασης και της εισαγωγής.

Μετά θα πρέπει να καλλιεργήσει αφενός την κριτική του ικανότητα στις λεξιλογικές ασκήσεις, είτε αυτές είναι ασκήσεις επί ομόρριζων λέξεων είτε ασκήσεις επί νεοελληνικά συγγενών λέξεων προς τα αρχαία λήμματα είτε ασκήσεις επί συνωνύμων και αντωνύμων προς αυτά τα αρχαία λήμματα είτε ασκήσεις επί της κατανόησης στην διαφοροποίηση των αρχαίων λημμάτων ως προς το σημαινόμενο στα νέα ελληνικά.

Αφετέρου θα πρέπει να καλλιεργήσει την κριτική του ικανότητα στις απαντήσεις επί των ερμηνευτικών ερωτήσεων. Εδώ χρειάζεται να επίμεινουμε περισσότερο. Οι απαντήσεις επί των ερμηνευτικών ερωτήσεων είναι αρκετά απαιτητικές. Οι μαθητές επιβάλλεται να ξεχάσουν τις τετριμμένες απαντήσεις που έδιναν ως την Α' Λυκείου στα αρχαία ελληνικά, οι οποίες απλώς περιορίζονταν στην ορθότητά τους και στην συμπύκνωσή τους σε 1-2 παραγράφους. Οι απαντήσεις, πλέον, θα πρέπει να έχουν βαρύτητα και ποσοτικά, δηλαδή να αναπτύσσονται σε *minimum* δύο παραγράφους, αλλά βαρύτητα και ποιοτικά, δηλαδή να αξιοποιούνται όλες οι γνώσεις που θα έχουν αποκτήσει επί της προκειμένης ερώτησης που θα τίθεται. Όλα αυτά, βέβαια, απαιτούν γνώσεις επί εκάστης παραγράφου του λόγου, γνώσεις επί του συγγραφέα, αλλά και γνώσεις επί της δεδομένης κοινωνικής κατάστασης στην αρχαία Αθήνα.

Και ποτέ δεν θα πρέπει να λησμονούμε ότι σε κάθε ερώτηση υπάρχουν πάντα δεδομένα προς αξιοποίηση.

Προσπάθειά μου, λοιπόν, είναι να θέσω όλα τα δεδομένα που απαιτούνται, όπως τα περιέγραψα, αλλά και να δομήσω το βιβλίο με τρόπο που να αποκτά συνοχή και συνεκτικότητα. Παράλληλα, προσέθεσα και θέματα από την τράπεζα θεμάτων και κάποια δικά μου προτεινόμενα με απαντήσεις κατά υποδειγματικό τρόπο, όπως θα απαιτηθούν στις

πανελλήνιες εξετάσεις, αλλά και θέματα πανελληνίων απαντημένα, όταν και η Β' Λυκείου εξεταζόταν πανελλαδικά.

Επίσης προσπάθησα στην συνοχή και συνεκτικότητα του βιβλίου το υπόβαθρο να παραμένει το άψογο ταλέντο του Λυσία ως λογογράφου στην προσαρμογή του λόγου του προς τον έκαστο πελάτη του, εδώ του Μαντιθέου, λαμβάνοντας πάντα υπ' όψιν ο Λυσίας την ψυχολογία του αθηναϊκού ακροατηρίου.

Τέλος θα κάνω μία αναφορά-υπόδειξη ως προς την γλώσσα και το μάθημα των αρχαίων. Είναι κατ' εμέ τελείως εσφαλμένη η διάκριση της γλώσσας μας σε αρχαία και νέα ελληνική. Πρόκειται για την ίδια γλώσσα που εξελίσσεται επί πάμπολλους αιώνες, η οποία απλώς διαφοροποιείται. Αυτό, σε βάθος, σημαίνει ότι ένας μαθητής ή ακόμη και φιλόλογος θα πρέπει να εξασκείται και στα αρχαία κείμενα και στα νεοελληνικά κείμενα, ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί επάξια στις απαιτήσεις της γλώσσας μας.

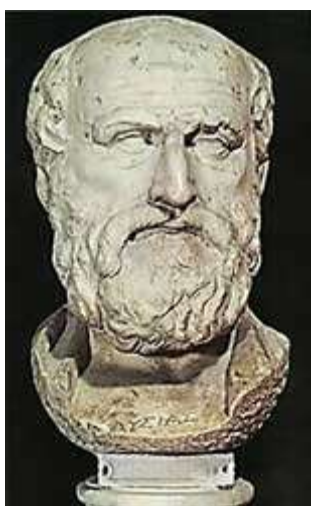
Νάτσης Δημήτρης

Χολαργός 20/4/2018

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΛΥΣΙΟΥ ΥΠΕΡ ΜΑΝΤΙΘΕΟΥ

1. ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΛΥΣΙΑ

A. Βίος

Γεννήθηκε περί το 445 π.Χ. και ήταν γιός του πλούσιου μετοίκου Κεφάλου από τις Συρακούσες, ο οποίος είχε μετοικήσει περί το 460 π.Χ. στην Αθήνα έπειτα από πρόσκληση του Περικλή. Ο πατέρας, λοιπόν, του Λυσία, Κέφαλος, ως μέτοικος, επιδίδοταν μαζί με περίπου 120 δούλους στο επάγγελμα της ασπιδοποιίας, δηλαδή κάτι σαν βιοτεχνία όπλων. Αδέρφια του ήταν ο Πολέμαρχος και ο Ευθύδημος. Τον πατέρα του τον έχασε περί το 430 π.Χ., εποχή που ο Λυσίας μαζί με τον μικρότερο αδερφό του Πολέμαρχο μετανάστευσε στους Θουρίους, αποικία των Αθηναίων στην κάτω Ιταλία. Η πατρική οικονομική άνεση τού έδωσε την δυνατότητα να λάβει επιμελημένη μόρφωση στην κάτω Ιταλία κοντά σε σημαντικούς ανθρώπους. Σπούδασε την ρητορική κοντά στον ονομαστό ρητοροδιδάσκαλο Τεισία.

Η καταστροφή, όμως, των Αθηναίων στην σικελική εκστρατεία ανάγκασε τον Λυσία να εγκαταλείψει τους Θουρίους και επέστρεψε στην Αθήνα, όπου στην αρχή έζησε με εύνοια και ευμάρεια. Ωστόσο, οι Τριάκοντα του δήμευσαν την περιουσία, σκότωσαν τον μικρότερο αδερφό του, τον Πολέμαρχο, με αποτέλεσμα ο Λυσίας να φυγαδευτεί στα Μέγαρα· από εκεί ο Λυσίας υποστήριξε με χρήματα, όπλα και ανθρώπους τον στρατό των δημοκρατικών εναντίον του τυραννικού καθεστώτος. Παρά την σημαντική βοήθεια που προσέφερε στους δημοκρατικούς κατά

την διάρκεια της τυραννίας των Τριάκοντα, δεν κατάφερε να αποκτήσει το δικαίωμα του Αθηναίου πολίτη, μολονότι ο Θρασύβουλος το είχε προτείνει. Έμεινε, λοιπόν, σε όλη του τη ζωή μέτοικος, έχοντας βέβαια το προνόμιο της **ισοτέλειας**², χωρίς να μπορεί να προσδιοριστεί επ' ακριβώς ο χρόνος του θανάτου του, ο οποίος, όμως, τοποθετείται σίγουρα μετά το 380 π.Χ.

Β. Επαγγελματική δραστηριότητα

Ο Λυσίας στράφηκε στο επάγγελμα του λογογράφου και επιδόθηκε στην συγγραφή λόγων, κυρίως δικανικών, επ' αμοιβή. Θεωρείται ο διασημότερος λογογράφος και έχει αφήσει ένα πλούσιο συγγραφικό έργο. Έγραψε περισσότερους από 230 λόγους, από τους οποίους ακέραιοι έχουν σωθεί μόλις 34. Από μερικούς άλλους έχουν σωθεί αποσπάσματα. Από τους λόγους αυτούς οι περισσότεροι είναι δικανικοί (εκφωνήθηκαν στα δικαστήρια). Έγραφε συνήθως για διαδίκους, κατηγορητικούς ή απολογητικούς λόγους, που εκφωνούνταν από τους πελάτες του.

Για τον λογογράφο Λυσία, λοιπόν, θα παρατηρήσουμε ότι στους λόγους του άλλαξε και φόρεσε τόσες πολλές μάσκες· π.χ. αν και φανατικός δημοκρατικός, έγραφε και για ολιγαρχικούς, ή, αναλόγως την περίπτωση και τον πελάτη του, υποστήριζε την ισχύουσα αμνηστία μετά τους Τριάκοντα ή την παρέβλεπε· ή για περιουσιακά θέματα παρουσιάζει τελείως αντιφατικές απόψεις αναλόγως τον πελάτη, κ.λ.π.

Δεν θα πρέπει, βέβαια, να χαρακτηρίσουμε τον Λυσία έναν άπατρη τύπο ή έναν καιροσκόπο. Θα πρέπει να δούμε τον Λυσία απλά και μόνο ως έναν λογογράφο και μάλιστα σε μία εποχή επηρεασμένη από την σοφιστική, ιδίως στην ρητορική, κατά την οποία στόχος είναι απλώς να

² **ισοτέλεια** : οικονομική εξίσωση με τους ελεύθερους πολίτες

πείσει μέσω **εικότων επιχειρημάτων**³. Στον Λυσία παρατηρούμε μία ρητορική ευλυγισία και μαστοριά να πλάθει λόγους μπαίνοντας κάθε φορά στον χαρακτήρα και την θέση των προσώπων για τα οποία γράφει.

Επίσης μοναδικό ταλέντο είχε στον χαρακτηρισμό των προσώπων-πελατών του, δηλαδή στην ηθοποιία τους· οι πελάτες του στις δίκες τους φαίνονται καλοί, λογικοί, καθωσπρέπει άνθρωποι, τίμιοι, με ανάλογους λόγους. Την τέχνη του αυτή δεν την ξεπέρασε κανείς.

Έξοχος χειριστής του λόγου, χαρακτηρίζεται από απόλυτη πειθαρχία στους κανόνες της ρητορικής τέχνης : περιεκτικότητα στο προοίμιο, σαφήνεια στην διήγηση, πειστικότητα στην απόδειξη, αλλά κυρίως ιδιαίτερα επιτυχημένη ηθοποιία που επιτυγχάνεται με την προσαρμογή του λόγου στην προσωπικότητα του εκάστοτε πελάτη του. Μέσα από τους λόγους του Λυσία δεν αντλούμε μονάχα στοιχεία αισθητικής αλλά και πληροφορίες για την οικονομική και κοινωνική ζωή της Αθήνας.

2. ΑΘΗΝΑΪΚΟ ΙΠΠΙΚΟ

Αν και οι αριστοκρατικές οικογένειες των Αθηνών είχαν την δυνατότητα εκτροφής ίππων, οι Αθηναίοι άργησαν να αναπτύξουν ιππικό. Οι περισσότεροι αριστοκράτες έτρεφαν άλογα για τα άρματά τους ή για αρματοδρομίες. Αν και υπήρξε πρόβλεψη στη νομοθεσία του Σόλωνα για τους πολίτες, οι οποίοι λόγω εισοδήματος μπορούσαν να τρέφουν ίππους, τα αποτελέσματα ήταν πενιχρά. Οι πρώτοι μάχιμοι ιππείς ίσως ανήκουν στη φρατρία των Παιονιδών του Πεισιστράτου, καθώς ο ίππος εμφανίζεται στα εμβλήματα των ασπίδων τους.

³ : **εικότα επιχειρήματα** : τα εύλογα επιχειρήματα, όσα μπορούν να στηριχτούν στην λογική, χωρίς απαραίτητως να είναι πραγματικά

Εσωτερικό από Αττικό μελανόμορφο κύλικα του Ισχύλου. Ζωγραφίστηκε από τον Επίκτητο με παράσταση Αθηναίου ιππέα και χρονολογείται γύρω στο 520 π.Χ. Λονδίνο Βρεταννικό Μουσείο: London E 3

Οι Αθηναίοι όμως διάγουν την περίοδο των Μηδικών Πολέμων χωρίς την υποστήριξη ιππικού. Γύρω στο 442 π.Χ., όταν επώνυμος άρχων ήταν ο Δίφιλος, πιθανόν με νόμο του Περικλέους το σώμα το ιππέων αυξάνεται σε χίλιους άνδρες. Πέρα από τους οπλίτες, λοιπόν, κάθε Αθηναϊκή φυλή ήταν υποχρεωμένη να παράσχει έναν αριθμό ιππέων. Τους ιππείς κάθε φυλής διοικούσε ο φύλαρχος. Οι φύλαρχοι διοικούνταν από δύο ίππαρχους που είχαν την συνολική διοίκηση του ιππικού και εκλέγονταν κάθε χρόνο. Το Ιππαρχείο ήταν κοντά στην Αγορά, αλλά μέχρι τώρα είναι άγνωστο πού ακριβώς.

Τόσο οι άνδρες όσο και οι ίπποι περνούσαν από δοκιμασία κάθε χρόνο. Οι αποτυχόντες διαγράφονταν από τις καταστάσεις των μονάδων.

Στην διάρκεια του Πελοποννησιακού Πολέμου και μετά καθιερώθηκε επίδομα μιας δραχμής για την διατροφή του αλόγου. Με την είσοδο σε εμπόλεμη υπηρεσία παρείχετο επιπλέον επίδομα (**κατάστασις**), το οποίο

όμως έπρεπε να επιστραφεί με την λήξη του πολέμου εκτός και αν το ζώο είχε πεθάνει ή αχρηστευθεί στη διάρκεια που υπηρετούσε.

Οι Αθηναίοι είχαν μονάδες βαρέως ιππικού και ελαφρού ιππικού, στο οποίο συνήθως υπηρετούσαν οι νεώτεροι σε ηλικία. Στο ελαφρύ ιππικό μπορούμε να κατατάξουμε και τους ιπποτοξότες. Είναι σχεδόν σίγουρο ότι αυτοί ήταν Σκύθες ή Θράκες.

Το Αθηναϊκό ιππικό έδρασε και διακρίθηκε κατά τον Πελοποννησιακό Πόλεμο. Οι ηγήτορες της Αττικής είχαν σοβαρές αμφιβολίες για επικράτησή τους έναντι των Πελοποννησίων οπλιτών, ιδιαίτερα δε των Σπαρτιατών. Ήταν αποφασισμένοι, όμως, να μην τους επιτρέψουν να λεηλατούν την γη της Αττικής ατιμώρητοι.

Για να λεηλατήσουν οι Πελοποννήσιοι έπρεπε να διασπαστούν σε μικρές ομάδες. Οι Αθηναίοι εξαπέλυαν εναντίον τους το ιππικό τους και τους επέφεραν βαριές απώλειες.

ΔΕΙΓΜΑ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΤΟΥ

ΔΙΗΓΗΣΗ – ΑΠΟΔΕΙΞΗ §9 – 10

ΚΕΙΜΕΝΟ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Περὶ μὲν τοίνυν αὐτῆς τῆς αἰτίας οὐκ οἶδ' ὅ τι δεῖ πλείω λέγειν· δοκεῖ δέ μοι, ὦ βουλή, ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις ἀγῶσι περὶ αὐτῶν μόνων τῶν κατηγορημένων προσήκειν ἀπολογεῖσθαι, ἐν δὲ ταῖς δοκιμασίαις δίκαιον εἶναι παντὸς τοῦ βίου λόγον διδόναι. δέομαι οὖν ὑμῶν μετ' εὐνοίας ἀκροάσασθαι μου. ποιήσομαι δὲ τὴν ἀπολογίαν ὡς ἂν δύνωμαι διὰ βραχυτάτων.

Ἐγὼ γὰρ πρῶτον μὲν, οὐσίας μοι οὐ πολλῆς καταλειφθείσης διὰ τὰς συμφορὰς καὶ τὰς τοῦ πατρὸς καὶ τὰς τῆς πόλεως, δύο μὲν ἀδελφὰς ἐξέδωκα ἐπιδοὺς τριάκοντα μνᾶς ἑκατέρω, πρὸς τὸν ἀδελφὸν δ' οὕτως ἐνειμάμην ὥστ' ἐκεῖνον πλεον ὁμολογεῖν ἔχειν ἐμοῦ τῶν πατρῶων, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας οὕτως βεβίωκα ὥστε μηδεπώποτε μοι μηδὲ πρὸς ἓνα μηδὲν ἔγκλημα γενέσθαι.

§9 Σχετικά λοιπόν με αυτήν την κατηγορία δεν γνωρίζω για ποιο λόγο πρέπει να λέω περισσότερα· μου φαίνεται όμως, βουλευτές, ότι αφενός στους άλλους δικαστικούς αγώνες ταιριάζει να απολογείται κανείς μόνο σχετικά με την κατηγορία, ωστόσο στις δοκιμασίες είναι δίκαιο να δίνει λόγο για όλες τις πράξεις της ζωής του. Σας παρακαλώ λοιπόν να με ακούσετε προσεκτικά με συμπάθεια. Θα διατυπώσω, όμως, την απολογία μου όσο τυχόν μπορώ συντομότατα.

§10 Εγώ καταρχάς, παρόλο που δεν κληρονόμησα μεγάλη περιουσία εξαιτίας των συμφορών και του πατέρα και της πόλης, πάντρεψα δυο αδερφές, δίνοντας προίκα στην καθεμία τριάντα μνες, και με τον αδερφό μου μοιράστηκα έτσι (την περιουσία) ώστε εκείνος να παραδέχεται ότι έχει μεγαλύτερο από μένα μερίδιο στην πατρική περιουσία, αλλά και απέναντι σ' όλους τους άλλους έχω τηρήσει τέτοια στάσης ζωής ώστε ποτέ μέχρι τώρα να μη δώσω καμία αφορμή παραπόνου ούτε σ' ένα (συμπολίτη μου).

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ (§9-10)

οἶδα : εἰδήμων, εἶδηση, συνείδηση, εἰδοποιός, εἶδος, ἱστορία, ἱστορικός, εἰδικός, ἐξιστόρηση, ἀνιστόρητος, προἱστορία, ἀσύνειδος

δεῖ (δέω, δέομαι) : δέηση, δέομαι, ἐνδεής, ἐνδεια, σιτοδεία, δεοντολογία

λέγειν : λεκτικός, λέξη, λεξικό, λέσχη, λόγος, λοχεία, λεχώνα, λόχος, ἐλλοχεύω, βωμολοχία, λοχίας, λοχαγός, ὁμολογία, ἐξομολόγηση, συνομολόγηση

δοκεῖ : δόκιμος, ἀδόκιμος, ἀποδοκιμασία, ἐπιδοκιμασία, προσδοκία, ἀπροσδόκητος, δόγμα, δοξασία, δοξαστικός, ἀδοξος, δοκίμιο, δοκιμιογράφος, δοξαστικός, ἐπίδοξος, ματαιοδοξία, ἐνδοξος, δοκησιοφία, φιλοδοξία

βουλή : βουλευτής, βούληση, ἀβουλος, εὐρωβουλή, κοινοβούλιο, πρωτοβουλία, κακόβουλος, συμβουλευτικός

ἀγῶσι (ἀγών < ἄγω) : διαγωγή, ἀπαγωγή, ἀνάγωγος, εἰσακτέος, παρείσακτος, ἀξία, υπεραξία, ἀξίωμα, ἀξιοματικός, ἀξίωση, ἀπαξίωση, καταξίωση, ἄξονας, ἄξιος, ἀξιοσέβαστος, ἀξίωμαχος, ἀξιοπρέπεια, ἀξίопιστος, ἀξίοποιος

δοκιμασίαις (δοκῶ > δοκιμάζω) : δοκιμή, δοκιμασία, ἀδοκίμαστος, δόκιμος, δοκιμαστήριο, δοκιμαστικά, ἀδόκιμος, ἀποδοκιμασία, ἐπιδοκιμασία, προσδοκία, ἀπροσδόκητος, δόγμα, δοξασία, δοξαστικός,

άδοξος, δοκίμιο, δοκιμογράφος, δοξαστικός, επίδοξος, ματαιοδοξία, ένδοξος, δοκησιοσοφία, φιλοδοξία

δίκαιον : δικαιοσύνη, άδικος, δίκη, δικαστής, δικαστικός, δικαίωση, δικαιούχος, δικαίωμα, δικάσιμος, αδικία, διάδικος, διεκδίκηση, έκδικος, εκδίκηση, αντεκδίκηση

άκροάσασθαι (άκροῶμαι) : ακρόαση, ακροατής, ακροαματικός, ακροατήριο, ακροαματικότητα, ακρόαμα, αφουγκράζομαι

δύνωμαι : δύναμη, δυνατότητα, αδύνατος, αδύναμος, δυναμικός, δυναμικότητα, δυναμίτης, δυναμωτικό, αποδυνάμωση, ενδυνάμωση, υπερδύναμη, αυτοδυναμία, ισοδυναμία, παντοδυναμία, αεροδυναμικός

οὐσίας (εἶμι) : όντως, ουσία, περιουσία, απουσία, συνουσία, μετουσίωση, οντότητα, ουσιαστικός, ουσιώδης, εξουσία, πληρεξούσιο, επουσιώδης

καταλειφθείσης (λείπω) : έλλειψη, ελλιπής, ελλειπτικός, διάλειψη, λιποβαρής, λειψός, λείψανο, έκλειψη, παράλειψη, υπόλοιπος, κατάλοιπο, υπόλειμμα, εγκατάλειψη, λιποτάκτης, λιποθυμία

συμφοράς (φέρω) : διαφορά, σύμφορος, καταφορά, διαφορά, αναφορά, παράφορος, δίφρος, φορά, φόρτωμα, εκφόρτωση, φορείο, φέρετρο, φόρεμα, συμφέρον, ενδιαφέρον, εισφορά, δυσφορία, φορολογία, οπλοφορία

έξέδωκα (δίδωμι) : δόση, δόσιμο, δότης, δωρεά, δώρο, αιμοδότης, αναμετάδοση, ανέκδοτος, ανταπόδοση, ασυδοσία, δωροληψία, έκδοση, εκδοτήριο, εξουσιοδότηση, λογοδοσία

ἐνειμάμην (νέμω) : νέμεση, νομάδες, νομή, νομικός, νόμιμος, διανομέας, απονομή

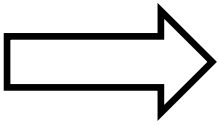
πλέον (πολύς) : πλήθος, πλειονότητα, πλειοψηφία, πλεόνασμα, πλειάδα, πληθυσμός, πληθωρισμός, επιπλέον, πλήρης, πλήρωμα, πλήρωση, αναπλήρωση, πλημμύρα

ἔχειν (ἔχω < σεχ-) : ἔξη, σχετικός, ακατάσχετος, σχέδιο, σχεδόν, σχέση, σχήμα, σχολή, σχολαστικός, σχολείο, ανέχομαι, ανακωχή, αποχή, εξοχή, ἔξοχος, ενοχή, εποχή, επίσχεση, κατάσχεση, περιεκτικός, μέθεξι, παρέχω, αντιπαροχή, περιεκτικός, πρόσχημα, συνεκτικός, συνεχής, συνοχή, υπέροχος, ἐχέμυθος, υπέροχος

βεβίωκα : βίωμα, βιώσιμος, αβίωτος, αναβίωση, ἔμβιος, βίος, βιωσιμότητα, αντιβίωση, επιβίωση, συμβίωση, βιογραφία, βιονικός, βιογραφικός, βιομήχανος, βιοπάλη

ἔγκλημα (καλῶ) : κλήση, κλητικός, παράκληση, ανάκληση, κλητήρας, κάλεσμα, ἐπίκληση, ἐγκληματίας, πρόσκληση, πρόκληση, ἐκκληση, ἐκκλησία, σύγκληση, ετερόκλητος, αυτόκλητος

γενέσθαι : γενέθλια, γενεά, γενέτειρα, γενικός, γέννα, γέννηση, γένος, γνήσιος, γονέας/γονιός, γονίδιο, γόνιμος, γόνος, αγενής, αγέννητος, άγονος, απόγονος, εγγονός, μεταγενέστερος, πρόγονος, συγγενής, υπογεννητικότητα, γενάρχη, γηγενής, εξωγενής, ευγενής, ζωογόνος, ιθαγενής, νεογνό, οικογένεια, ομογενής, πρωτογενής, πρωτόγονος, ρυπογόνος

ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ

περι μὲν τοίνυν... λέγειν : Η 9^η παράγραφος θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως εισαγωγική των όσων θα ακολουθήσουν. Γιατί ξεκινά η απολογία του Μαντίθεου για όλη τη δοκιμασία.

Η δοκιμασία των αρχόντων ήταν βασικός θεσμός στην Αθήνα των κλασικών χρόνων. Η διαδικασία της δοκιμασίας ήταν λεπτομερής και εξονυχιστική, πράγμα που καταδεικνύει πόσο μεγάλη σημασία απέδιδαν οι Αθηναίοι στον τρόπο εκλογής των αρχόντων, καθώς μόνο έτσι μπορούσε να διασφαλιστεί η αξιοκρατία και η ίδια η δημοκρατία.

Γίνονταν αρχικά ερωτήσεις για να εξακριβωθεί η καταγωγή του δοκιμαζομένου και να διαπιστωθεί αν ήταν Αθηναίος πολίτης (π.χ. ποιοι ήταν οι γονείς, οι παππούδες, ο δήμος καταγωγής τους, κ.λ.π.)· ύστερα προέβαιναν σε νέα ερωτήματα με σκοπό να εξακριβώσουν την προσωπικότητα του υποψηφίου, αν ήταν ευσεβής, χρηστός και σώφρων (π.χ. αν έχει προγονικούς θεούς και πού είναι τα ιερά τους, αν αποδίδει τις δέουσες τιμές στους πατρώους τάφους, αν σέβεται τους γονείς του, αν πληρώνει τους φόρους, αν έχει εκπληρώσει τις στρατιωτικές του υποχρεώσεις, κ.λ.π.).

Ο δοκιμαζόμενος έπρεπε να τα επιβεβαιώνει όλα με μάρτυρες. Στην συνέχεια επιτρεπόταν, σε όποιον ήθελε, να αμφισβητήσει την εκλογή του υποψηφίου και να τον κατηγορήσει. Ο υποψήφιος έπρεπε να αντικρούσει και να ανασκευάσει τις κατηγορίες.

Τέλος, η βουλή αποφάσιζε την αποδοχή ή απόρριψη αυτού.

δέομαι... διὰ βραχυτάτων : Ο Μαντίθεος παρακαλεί τους βουλευτές να τον ακούσουν προσεκτικά με εύνοια και συμπάθεια. Αυτή η παράκληση είναι λογικό συμπέρασμα των προηγούμενων αλλά και έντονη επιθυμία

όχι μόνο του ίδιου αλλά και καθενός που κατηγορείται άδικα. Στο τέλος διευκρινίζει ότι θα μιλήσει όσο το δυνατόν πιο σύντομα, επιδιώκοντας να μην κουράσει τους βουλευτές και θέλοντας να κερδίσει εξαρχής την εύνοιά τους.

οὐσίας μοι... καὶ τῆς πόλεως : Ο Μαντίθεος, αν και καταγόταν από εύπορη αριστοκρατική οικογένεια με κύρια ενασχόληση το εμπόριο σίτου, η περιουσία που κληρονόμησε από τον πατέρα του ήταν μικρή.

Αυτό οφειλόταν στις εκτεταμένες καταστροφές σε έμψυχο και άψυχο υλικό που προκάλεσε ο μακροχρόνιος Πελοποννησιακός πόλεμος. Οι επιπτώσεις του πολέμου ήταν σοβαρότατες στην τάξη των εμπόρων και κυρίως στην εισαγωγή σιτηρών που ήταν η σπουδαιότερη εμπορική δραστηριότητα, επειδή η εγχώρια παραγωγή δεν κάλυπτε τις ανάγκες της πόλης.

Ο θάνατος, επίσης, του πατέρα του Μαντίθεου στη ναυμαχία στους Αιγός ποταμούς επιβάρυνε την οικονομική κατάσταση της οικογένειας και μείωσε τη δυνατότητα ανάκαμψης των εμπορικών της επιχειρήσεων.

Σε αυτό πιθανότατα συνέβαλε και η πολιτική αναταραχή και η καχυποψία που ακολούθησε μετά την πτώση των Τριάκοντα και την αποκατάσταση της δημοκρατίας. Ο Μαντίθεος λόγω των αριστοκρατικών του καταβολών είναι πιθανό να αντιμετώπισε και πολιτικής φύσης προβλήματα που εμπόδισαν την απεριόριστη ενασχόλησή του με το εμπόριο.

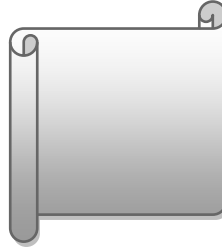
δύο αδελφὰς ἐξέδωκα ἐπιδούς τριάκοντα μνᾶς : Στην αρχαία Αθήνα οι γυναίκες δεν είχαν κληρονομικά δικαιώματα. Κληρονομούσαν μόνο οι άνδρες και αυτοί όφειλαν σε περίπτωση που υπήρχαν ανύπανδρες αδελφές μετά το θάνατο του πατέρα να τις αποκαταστήσουν δίνοντας προίκα. Ο Μαντίθεος, παρά την οικονομική καταστροφή που υπέστη η οικογένειά του, προίκισε τις αδερφές του με το ποσό τω 30 μνων στην καθεμία. Η προσφορά της προίκας δεν ήταν υποχρεωτική, τουλάχιστον νομικά, ωστόσο ο πατέρας ή ο κηδεμόνας της γυναίκας ήταν κοινωνικά δεσμευμένος να δώσει προίκα.

πρὸς τὸν ἀδελφὸν... τῶν πατρῶων : Κληρονομικά δικαιώματα είχαν μόνο οι γνήσιοι γιοι, οι οποίοι κληρονομούσαν εξίσου όλη την περιουσία, χωρίς να υπάρχει κάποιο πλεονέκτημα του μεγαλύτερου γιου έναντι των άλλων. Παρά ταύτα, ως ένδειξη αφιλοκέρδειας, ο Μαντίθεος τονίζει ότι παραχώρησε μεγαλύτερο μερίδιο προς τον μικρότερο αδελφό του.

πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας... γενέσθαι : Ο Μαντίθεος, αφού παρουσίασε τις αρμονικές του σχέσεις με τα μέλη της οικογένειάς του, ολοκληρώνει την απολογία του κάνοντας μία μικρή αναφορά στις σχέσεις του με τους συμπολίτες του. Σύντομα αλλά με έμφαση υπογραμμίζει τον έντιμο βίο που έχει διάγει, καθώς ποτέ καμία αφορμή δεν υπήρξε για παράπονα ή κατηγορίες εναντίον του.

Αυτό αποκτά ιδιαίτερη σημασία για τον χαρακτήρα του Μαντίθεου, αν λάβουμε υπόψη ότι την περίοδο αυτή υπήρχαν πολλοί που εκ συστήματος κατηγορούσαν συμπολίτες τους, προκειμένου να έχουν οικονομικό όφελος είτε από την καταδίκη τους είτε ως αντάλλαγμα για να αποσύρουν την κατηγορία.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Ο Μαντίθεος, στην 9^η παράγραφο, τονίζει πως όσα έχει ανέφερε ήδη πρωτύτερα επαρκούν για την ανασκευή της κατηγορίας και γι' αυτό βρίσκει σκόπιμο στο σημείο αυτό να αναφερθεί σε όλη την ζωή του, δημόσια και ιδιωτική. Αποφασίζει να μιλήσει για την ζωή του, για να ακολουθήσει κατά γράμμα την δοκιμασία και να δώσει μια ολοκληρωμένη εικόνα για τον εαυτό του στους βουλευτές, διότι ο λόγος για τον οποίο βρίσκεται στο βήμα δεν ήταν μόνο προσωπικός, αλλά είχε και δημόσιο χαρακτήρα, αφού ο βουλευτής ως λειτουργός του λαού έπρεπε να διαθέτει το ανάλογο ήθος.

Η δοκιμασία στην οποία υποβάλλεται ο Μαντίθεος, όπως τονίζει και ο ίδιος, διαφέρει από τις άλλες δίκες, στην οποία ο κατηγορούμενος οφείλει αποκλειστικά να ανασκευάσει τις εις βάρος του κατηγορίες. Σε αυτήν την περίπτωση οφείλει ταυτόχρονα να ανασκευάσει το κατηγορητήριο και να αναφερθεί διεξοδικά στον προσωπικό και δημόσιο βίο του. Έτσι, επισημαίνει την σοβαρότητα της περιπτώσεώς του και εξαίρει τη σημασία που έχει η δοκιμασία για τη δημοκρατία.

Η διαδικασία της δοκιμασίας ήταν λεπτομερής και εξονυχιστική, πράγμα που καταδεικνύει πόσο μεγάλη σημασία απέδιδαν οι Αθηναίοι στον τρόπο εκλογής των αρχόντων, καθώς μόνο έτσι μπορούσε να διασφαλιστεί η αξιοκρατία και η ίδια η δημοκρατία. Γίνονταν αρχικά ερωτήσεις για να εξακριβωθεί η καταγωγή του δοκιμαζομένου και να διαπιστωθεί αν ήταν Αθηναίος πολίτης (π.χ. ποιοι ήταν οι γονείς, οι παππούδες, ο δήμος καταγωγής τους, κ.λ.π.) · ύστερα προέβαιναν σε νέα ερωτήματα με σκοπό να εξακριβώσουν την προσωπικότητα του υποψηφίου, δηλαδή αν ήταν ευσεβής, χρηστός και σώφρων (π.χ. αν έχει

προγονικούς θεούς και πού είναι τα ιερά τους, αν αποδίδει τις δέουσες τιμές στους πατρώους τάφους, αν σέβεται τους γονείς του, αν πληρώνει τους φόρους, αν έχει εκπληρώσει τις στρατιωτικές του υποχρεώσεις, κ.λ.π.). Ο δοκιμαζόμενος έπρεπε να τα επιβεβαιώνει όλα με μάρτυρες. Στην συνέχεια επιτρεπόταν σε όποιον ήθελε να αμφισβητήσει την εκλογή του υποψηφίου και να τον κατηγορήσει. Ο υποψήφιος έπρεπε να αντικρούσει και να ανασκευάσει τις κατηγορίες. Τέλος, η βουλή αποφάσιζε την αποδοχή ή απόρριψη αυτού.

Ήταν ιδιαίτερος σχολαστική η διαδικασία, ώστε να εκλεγεί κάποιος άρχοντας. Δινόταν βαρύτητα τόσο στην ιδιωτική όσο και στην δημόσια εικόνα του υποψηφίου, αλλά και στην στάση ζωής που κρατούσε στις δύο αυτές εκφάνσεις της κοινωνικής του ζωής. Ο Μαντίθεος το γνωρίζει αυτό καλά, γι' αυτό και σκιαγραφεί τόσο λεπτομερώς την στάση ζωής του στα **ΐδια καὶ δημόσια**.

Στην ιδιωτική του ζωή λοιπόν ο Μαντίθεος επέδειξε **ἐπιείκεια** (=κοσμιότητα), καθώς απεδείχθη στοργικός, προστατευτικός απέναντι στα αδέρφια του ως πρωτότοκος γιος (προίκισε τις αδερφές του, έδωσε μεγαλύτερο μερίδιο της πατρικής κληρονομιάς στον αδερφό του). Στην συνέχεια αναφέρεται στη στάση του απέναντι στους συμπολίτες του. Τονίζει ότι αντιμετωπίζει όχι μόνο τα μέλη της οικογένειάς του με σύνεση και εντιμότητα αλλά και οποιονδήποτε συμπολίτη του. Ως εκ τούτου, δεν έχει δημιουργηθεί εις βάρος του κανένα παράπονο και καμία διαφορά. Αποτελεί, κατά τον ίδιο, υπόδειγμα υπεύθυνου και φιλήσυχου πολίτη.

Μοναδικό μελανό σημείο αποτελεί η περίπτωση των κατηγορών του, που από κακία και φθόνο συκοφαντούν εις βάρος του. Όμως υπάρχει η βεβαιότητα ότι η ψευδολογία τους θα καταρρεύσει.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ

A.

1) Ο Μαντίθεος κρίνει πως τα όσα έχει ήδη αναφέρει επαρκούν για την ανασκευή της κατηγορίας. Το επιχείρημα αυτό κατατάσσεται στα **λογικά επιχειρήματα** και επιβεβαιώνει για μια ακόμα φορά το αίσθημα της αυτοπεποίθησης του Μαντίθεου, όπως αυτό διαγράφεται εξαρχής από τον ρήτορα.

2) Οφείλει να μιλήσει για την ιδιωτική και τη δημόσια ζωή του, γιατί αυτό απαιτεί η δοκιμασία. Το επιχείρημα είναι **πραγματικό** και είναι ασφαλώς πιο πειστικό.

B.

Έπειτα υποστηρίζει ότι στην ιδιωτική ζωή του υπήρξε απόλυτα συνεπής στις υποχρεώσεις του απέναντι στα μέλη της οικογένειάς του, καθώς παρά την κακή οικονομική του κατάσταση κατάφερε να προικίσει και τις δυο αδερφές του. Ακόμη και στον αδερφό του έδωσε μεγαλύτερο μερίδιο της πατρικής περιουσίας απ' ό,τι κράτησε ο ίδιος. Τέλος, επισημαίνει ότι ποτέ δεν έδωσε αφορμή σε κανέναν συμπολίτη του να παραπονεθεί για την συμπεριφορά του. Το δεύτερο επιχείρημα είναι **πραγματικό** και αρκετά πειστικό, καθώς μπορούν να επιβεβαιωθούν τα λεγόμενα του Μαντίθεου από τους οικείους του.

Σ' αυτό το σημείο, ο Μαντίθεος κάνει μια σύντομη αναφορά στον πατέρα του και στα αδέρφια του, προβάλλοντας τις αρμονικές σχέσεις τους. Ωστόσο, δεν είναι αδύνατον να δημιουργηθούν κάποιες αμφιβολίες εξαιτίας της υπερβολής του ομιλητή.

ΡΗΤΟΡΙΚΑ ΗΘΗ (ΗΘΟΠΟΙΑ)

Ο Μαντίθεος είναι ένας πολίτης που γνωρίζει πολύ καλά τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματά του. Είναι ενήμερος για την σκοπιμότητα και την σημασία της δοκιμασίας, και, με απόλυτο σεβασμό προς τους βουλευτές και το πολίτευμα, προβαίνει σε πλήρη σκιαγράφηση της προσωπικότητας και του ήθους του ως πολίτης και ως οικογενειάρχης. Επισημαίνει την στοργικότητα και την προστατευτικότητα απέναντι στα μέλη της οικογένειάς του αλλά και την υπευθυνότητα και την εντιμότητα απέναντι στους συμπολίτες του.

ΡΗΤΟΡΙΚΑ ΠΑΘΗ (ΠΑΘΟΠΟΙΑ)

Ο Μαντίθεος προσπαθεί να διεγείρει στις ψυχές των βουλευτών την συμπάθεια, την εκτίμηση και την εϋνοιά τους, καθώς δεν παραλείπει ούτε στιγμή να επισημάνει τον σεβασμό του σε αυτούς, παρουσιάζοντας παράλληλα την άψογη συμπεριφορά του απέναντι στα μέλη της οικογένειάς του και τους συμπολίτες του.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ §9-10

- 1) Να ορίσετε συνοπτικά το περιεχόμενο της "δοκιμασίας" και να αιτιολογήσετε για ποιους λόγους ο θεσμός αυτός διασφάλιζε στην Αθήνα την λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος.

- 2) Ο Μαντίθεος διακρίνει τους δικανικούς λόγους από τις δοκιμασίες; Ποιες οι διαφορές τους; Τι εξυπηρετεί στο συγκεκριμένο σημείο αυτός ο διαχωρισμός από τον Μαντίθεο;

- 3) Τι υπόσχεται ο Μαντίθεος στους Βουλευτές και ποια η αιτία και ο σκοπός της υπόσχεσης;

- 4) Ποιος είναι ο λειτουργικός ρόλος της 9^{ης} § ως προς την τάξη και δομή του λόγου;

- 5) Με ποια στοιχεία της ιδιωτικής του ζωής επιδιώκει να αναδείξει τον ηθικό και ενάρετο χαρακτήρα του; Για ποιον λόγο σκιαγραφεί την ιδιωτική του ζωή;

- 6) Γιατί ο Μαντίθεος συνδέει την οικονομική του κατάσταση με τις συμφορές της πόλεως;

- 7) *δύο αδελφὰς ἐξέδωκα ἐπιδουὺς τριάκοντα μνᾶς* : Τι επιδιώκει ο ρήτορας με την επισήμανσή του αυτή και γιατί αναφέρει το ποσόν;

- 8) *μηδὲ πρὸς ἓνα μηδὲν ἔγκλημα* : Τι επιθυμεί να τονίσει ο ρήτορας;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ §9-10

1) Να γράψετε δύο ομόρριζα (απλά ή σύνθετα, της αρχαίας ή της νέας ελληνικής) από το β' συνθετικό καθεμιάς από τις παρακάτω λέξεις: **συμφοράς, ἐπιδούς, ὁμολογεῖν, καταλειφθείσης, ἔγκλημα.**

2) Οι παρακάτω λέξεις του κειμένου να συνδεθούν με τις παραγωγικές καταλήξεις που σας δίνονται και να δημιουργήσετε το σωστό λήμμα :

αἰτίας + -ική =	
δοκεῖ + -μα =	
ἀγῶσι + -ίζομαι =	
οὐσίας + -ώδης =	
ἐπιδούς + -ση =	
βεβίωκα + -λογία =	
ὁμολογεῖν + -ση =	

2. Λυσίου, ὑπὲρ Μαντιθέου 4-5 §

Ἡμᾶς γὰρ ὁ πατὴρ πρὸ τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ συμφορᾶς ὡς Σάτυρον τὸν ἐν τῷ Πόντῳ διαιτησομένους ἐξέπεμψε, καὶ οὔτε τῶν τειχῶν καθαιρουμένων <ἐπεδημοῦμεν> οὔτε μεθισταμένης τῆς πολιτείας, ἀλλ' ἤλθομεν πρὶν τοὺς ἀπὸ Φυλῆς εἰς τὸν Πειραιᾶ κατελθεῖν πρότερον πένθ' ἡμέραις. καίτοι οὔτε ἡμᾶς εἰκὸς ἦν εἰς τοιοῦτον καιρὸν ἀφιγμένους ἐπιθυμεῖν μετέχειν τῶν ἀλλοτρίων κινδύνων, οὔτ' ἐκεῖνοι φαίνονται τοιαύτην γνώμην ἔχοντες ὥστε καὶ τοῖς ἀποδημοῦσι καὶ τοῖς μηδὲν ἐξαμαρτάνουσι μεταδιδόναι τῆς πολιτείας, ἀλλὰ μᾶλλον ἠτίμαζον καὶ τοὺς συγκαταλύσαντας τὸν δῆμον.

A. Να μεταφραστεί το παραπάνω απόσπασμα.

Μονάδες 10

B1. Ο Μαντίθεος, δεδομένης της κατηγορίας του για ανάμιξη στο πολίτευμα των Τριάκοντα, υπερασπίζεται τον εαυτό του και αντικρούει το κατηγορητήριο. Με ποια επιχειρήματα το κάνει αυτό στο κείμενο που παρατίθεται;

Μονάδες 10

B2. ...μᾶλλον ἠτίμαζον καὶ τοὺς συγκαταλύσαντας τὸν δῆμον : Ο Μαντίθεος υποστηρίζει πως εκείνη την εποχή οι φορείς του τυραννικού πολιτεύματος προέβαιναν σε εκκαθαρίσεις ακόμα και μέσα στην παράταξή τους. Αληθεύει ο ισχυρισμός του Μαντιθέου βάσει των ιστορικών σας γνώσεων;

Μονάδες 10

B3. «γιατί εμείς οι ολιγαρχικοί δεν κρίναμε άξιο να τιμούμε αυτούς που ευεργετούσαν τον λαό, αλλά διορίζαμε σε τιμητικές θέσεις αυτούς που σας έκαναν μεγάλο κακό, επειδή τους εμπιστευόμασταν»⁴. Τα λεγόμενα αυτά αποδεικνύονται από την επιχειρηματολογία του Μαντίθεου;

Μονάδες 10

B4. Ποια η πλατωνική κριτική για την ρητορική;

Μονάδες 10

B5. Δύο ομόρριζα της νέας ελληνικής για τις παρακάτω λέξεις του κειμένου : **δαιτησομένους, καθαιρουμένων, μεθισταμένης, άφιγμένους, έξαμαρτάνουσιν**

Μονάδες 10

⁴ Λυσίου, Δήμου καταλύσεως άπολογία 13

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A.

Ο πατέρας μας, δηλαδή, πριν από την καταστροφή στον Ελλήσποντο, μας έστειλε στην αυλή του Σάτυρου, του βασιλιά του Πόντου και δεν βρισκόμαστε στην πόλη ούτε όταν κατεδαφίζονταν τα τείχη ούτε όταν μεταβαλλόταν τοπολίτευμα, αλλά ήλθαμε πέντε μέρες προτού οι δημοκρατικοί που βρίσκονταν στη Φυλή επιστρέψουν στον Πειραιά. Και πράγματι ούτε εμείς ήταν πιθανό, δεδομένου ότι είχαμε επανέλθει σε τόσο κρίσιμες περιστάσεις, να έχουμε την διάθεση να μοιραζόμαστε κινδύνους που αφορούσαν άλλους, ούτε εκείνοι είχαν προφανώς την πρόθεση να παράσχουν αξιώματα στην διοίκηση της πολιτείας σε ανθρώπους που ζούσαν μακριά από την πατρίδα και σε ανθρώπους που δεν είχαν διαπράξει κανένα αδίκημα. Αντιθέτως στερούσαν τα πολιτικά τους δικαιώματα ακόμα και από εκείνους που τους βοήθησαν να καταλύσουν την δημοκρατία.

B1.

Ο Μαντίθεος επιχειρηματολογεί, επιδιώκοντας να πείσει τους βουλευτές ότι δεν μετείχε στο καθεστώς των Τριάκοντα.

α. Αρχικά δηλώνει ότι την εποχή των Τριάκοντα απουσίαζε από την Αθήνα, αφού βρισκόταν στον Πόντο, στην αυλή του βασιλιά Σάτυρου, μαζί με τον αδερφό του και επισημαίνει μάλιστα ότι επέστρεψε στην Αθήνα πέντε μέρες πριν από την πτώση του καθεστώτος. Το πρώτο επιχείρημα του Μαντιθέου είναι και το πιο ισχυρό, διότι είναι **πραγματικό** και μπορεί εύκολα να αποδειχτεί με μάρτυρες.

β. Έπειτα, υποστηρίζει ότι το μικρό αυτό διάστημα θα ήταν αφύσικο και παράλογο να συνεργαστεί με τους Τριάκοντα σε μια τόσο ρευστή και κρίσιμη περίοδο, ενώ αναμενόταν η πτώση τους, συμμετέχοντας σε ξένους κινδύνους. Σε αντίθεση με το πρώτο, το δεύτερο επιχείρημα ανήκει στα **εϊκότα**, δηλαδή στα εύλογα και πιθανά επιχειρήματα, τα οποία η κοινή λογική μπορεί να αποδεχτεί ως πραγματικά.

γ. Ισχυρίζεται, επίσης, ότι οι Τριάκοντα παρείχαν αξιώματα μόνο σε άτομα της πλήρους εμπιστοσύνης τους, τα οποία ζούσαν στην πόλη και ήταν το ίδιο πρόθυμα να παρανομήσουν και όχι σε άτομα που αποδημούσαν και δεν ήταν ανήθικοι. Επίσης διατείνεται ότι οι τύραννοι εχθρεύονταν ακόμη και τους παλιούς συνεργούς τους στην κατάλυση της δημοκρατίας και τούς αφαιρούσαν τα πολιτικά τους δικαιώματα, αν γίνονταν μετριοπαθείς και κατέκριναν την πολιτική τρομοκρατία τους. Μεγάλη πειστικότητα έχει το τρίτο επιχείρημα, το οποίο κατατάσσεται και στα **εϊκότα** και στα **πραγματικά**. Με αυτό ο κατηγορούμενος υπενθυμίζει στους βουλευτές τα τραγικά γεγονότα, που είχαν βιώσει.

B2.

Τον Αύγουστο ή Σεπτέμβριο του 404 π.Χ. εγκαθίσταται με υπόδειξη του Λυσάνδρου η αρχή των Τριάκοντα στην Αθήνα σε αντικατάσταση της άμεσης συμμετοχικής δημοκρατίας, με τον όρο ότι θα πολιτεύονται σύμφωνα με το πατροπαράδοτο πολίτευμα. Στην αρχή οι Τριάκοντα ήταν μετριοπαθείς προς τους πολίτες και υποκρίνονταν ότι επεδίωκαν το πάτριο πολίτευμα. Οι πολίτες μάλιστα χαίρονταν με την θανάτωση των συκοφαντών, των κολάκων και των πονηρών, διότι πίστευαν πως οι Τριάκοντα ενεργούσαν έτσι για το κοινό συμφέρον. Όταν, όμως, εδραιώθηκαν στην εξουσία, δεν σεβάστηκαν τίποτα και άρχισαν να

φονεύουν τους επιφανείς πολίτες, δημεύοντας την περιουσία τους. Σε μικρό διάστημα 1500 Αθηναίοι πολίτες έχασαν την ζωή τους.

Επικεφαλής των Τριάκοντα ήταν ο Κριτίας και ο Θηραμένης· όταν ο δεύτερος θέλησε να αντιδράσει στις βιαιότητες των συνεργατών του, επέσυρε το μίσος του σκληρού και αδίστακτου Κριτία, με τον οποίον μέχρι πρότινος είχαν ομόφρονες πεποιθήσεις. Ο Κριτίας, θείος του Πλάτωνα και μαθητής του Σωκράτη, αγορεύοντας στην Βουλή κατά του Θηραμένη, τον οποίον εξανάγκασε να πει το κώνειο, δικαιολόγησε τα εγκλήματά του λέγοντας : «κύριοι βουλευτές, αν κάποιος σας θεωρεί ότι αυτή την περίοδο πεθαίνουν περισσότεροι από όσους έπρεπε, ας καταλάβει ότι όποτε και σε όποιο μέρος τα πολιτεύματα αλλάζουν, πάντα τα ίδια συμβαίνουν»⁵.

B3.

Οι Τριάκοντα δεν είχαν καμία διάθεση να απονεύμουν αξιώματα σε ανθρώπους που είτε ζούσαν μακριά από την Αθήνα είτε δεν τους είχαν υποστηρίξει στις εγκληματικές τους ενέργειες κατά των δημοκρατικών. Ο Μαντίθεος επέστρεψε στην Αθήνα πέντε μέρες πριν από το τέλος του δράματος. Οι καιροί τότε ήταν ιδιαίτερα επικίνδυνοι για τους Τριάκοντα, όταν η σθεναρή αντίσταση του Θρασύβουλου προδίκιζε την βέβαιη πτώση τους. Τις μέρες εκείνες οι συνεργοί εγκατέλειπαν το καθεστώς που κατέρρεε, καθώς ο καθένας αγωνιούσε για την επιβίωσή του.

Οι Τριάκοντα σε τόσο δύσκολες περιστάσεις δεν είχαν εμπιστοσύνη όχι μόνο σε όσους Αθηναίους αποδημούσαν, αλλά ούτε καν σε μετριοπαθείς ολιγαρχικούς, πόσο μάλλον σε έντιμους πολίτες, ώστε να τους παρέχουν αξιώματα στην διοίκηση της πολιτείας. Εμπιστεύονταν μόνο τους ένθερμους και κυνικούς ομοϊδεάτες τους, οι οποίοι πρόθυμα

⁵ Ξενοφώντας, Έλληνικά 2,3,24

συμμετείχαν στα κακουργήματά τους στηρίζοντας ενεργά το καθεστώς τους. Παρείχαν αξιώματα μόνο σε άτομα της πλήρους εμπιστοσύνης τους, που ζούσαν στην πόλη και ήταν το ίδιο πρόθυμα να παρανομήσουν και όχι σε άτομα που αποδημούσαν και δεν ήταν ανήθικοι.

Επομένως, τα όσα ισχυρίζεται ο Μαντίθεος επιβεβαιώνουν την πραγματικότητα της μαρτυρίας στην απολογία του ολιγαρχικού από το απόσπασμα του Λυσία.

B4.

Σχολικό βιβλίο, εισαγωγή : **Γ'. ΡΗΤΟΡΕΙΑ ΚΑΙ ΣΟΦΙΣΤΙΚΗ (Η Πλατωνική κριτική)**

B5.

διαιτησομένους : δίαιτα, διαιτητής, ενδιαίτημα, διαιτολόγος

καθαιρουμένων: καθαίρεση, αυθαίρετος, αφαίρεση, προαίρεση

μεθισταμένης : στάση, μετάσταση, στατικός, ιστίο, στάθμη, **ἀφιγμένους** :

ἀφιξη, ικανός, κέτης, ικανοποίηση, ικεσία, προίκα

ἔξαμαρτάνουσιν : αμαρτία, αμαρτωλός, αναμάρτητος

E. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Γεωργοπαπαδάκου Α, «Θουκυδίδη ιστορία : Τα κυριότερα μέρη από το έργο : Εισαγωγή-Βιβλ. Ι-ΙΙΙ» , (Θεσσαλονίκη : εκδόσεις Μαλλιάρης Παιδεία, 2¹999)
- Γραμμένου, Παναγιωτ., «Λυσία Υπέρ Μαντιθέου, Β' ΓΕΛ, Ρητορικά Κείμενα – Ομάδας προσανατολισμού ανθρωπιστικών σπουδών», (Αθήνα : εκδόσεις Πατάκης, 2015)
- Κατεβαίνη, Σ. Κωνσταντίνου : «Συντακτικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας καὶ κυρίως τοῦ ἄττικοῦ πεζοῦ λόγου», [Αθήναι : ἐκδόσεις Παπαδήμα, 2¹999]
- Καρατσώλη, Γεωργ., «Θεματογραφία, τόμος ΙΙΙ, Λυσίας-Ἰσοκράτης-Αἰσχίνης, μέρος Α'» (Αθήνα : εκδόσεις Θεάγης, 1993)
- Καρατσώλη, Γεωργ., «Θεματογραφία, τόμος ΙV, Λυσίας-Ἰσοκράτης-Αἰσχίνης, μέρος Β'» (Αθήνα : εκδόσεις Θεάγης, 1994)
- Κέντρο Εκπαιδευτικῆς Ἑρευνας, «Αξιολόγηση των μαθητῶν της Β' Λυκείου στην Αρχαία Ἑλληνικὴ Γραμματεία (Θεωρητικὴ Κατεύθυνση), Ρητορικὸς Λόγος», τεύχος Α' (Αθήνα : ΥΠΕΠΘ, 2000)
- Κοντέου, Γ., «επίμετρο μεγάλο λεξικὸ ρημάτων», Γεώργιος Ράπτης καὶ Γεώργιος Κοντέος επιμέλεια ἐκδοσης (Θεσσαλονίκη : εκδόσεις Γεώργιος Θ. Κοντέος, 1991)
- Μπαμπινιώτη Γ., «Λεξικὸ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας», Τράπαλης Γ. καὶ Μωυσιάδης Θ. επιμ. ἐκδ. (Αθήνα : Εκδόσεις Κέντρο Λεξικολογίας, 2002)
- Νάτση, Δ., «Θεματογραφία Αρχαίας Ἑλληνικῆς, Κριτήρια Αξιολόγησης στο Αδίδακτο κείμενο για την Β' καὶ Γ' Λυκείου» (Αθήνα : εκδόσεις Γρηγόρης, 2013)
- Παιδαγωγικὸ Ἰνστιτούτο, «Θουκυδίδου Ἱστορία του Πελοποννησιακοῦ Πολέμου», μετάφραση του Αγγέλου Σ. Βλάχου, (Αθήνα : ΥΠΕΠΘ, 1998)
- Παιδαγωγικὸ Ἰνστιτούτο, «Θουκυδίδου Ἱστορία του Πελοποννησιακοῦ Πολέμου», συγγραφέας Ηλίας Σ. Σπυρόπουλος, (Αθήνα : ΥΠΕΠΘ, 1998)
- Παιδαγωγικὸ Ἰνστιτούτο, «Ρητορικὰ κείμενα, Β' Λυκείου, θεωρητικὴ κατεύθυνση», συγγραφείς : Κωνσταντίνος Ι. Δάλκος, Χρῖστος Ι. Δάλκος,

Γεώργιος Π. Μανουσόπουλος, Νικόλαος Ι. Μπονόβας, Σπυρίδων Α. Παργινός
(Αθήνα : ΥΠΕΠΘ, 2000)

-- Liddell Hen. and Scott Rob., «Μέγα Λεξικόν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, μεταφρασθὲν ὑπὸ Ξενοφῶντος Μόσχου», ἀνατύπωσις (Ἀθῆναι : ἐκδόσεις Σιδέρης Ἰωάννης, 2001)

-- Lesky A., «Ἱστορία τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς λογοτεχνίας», μετάφραση Τσοπανάκη Αγαπητοῦ (Θεσσαλονίκη : ἐκδόσεις ἀφοί Κυριακίδη, ⁵1981)

-Σκαρμίτζου, Στ., «ἀρχαίο ἐλληνικό ἱππικό (1000-350 π.Χ.)», στον διαδικτυακό τόπο <https://stefanosskarminzos.wordpress.com> (ἡμερομηνία ἀνάκτησης 12/12/2016)

-- Σταματάκου, Ἰω., «Λεξικό τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Γλώσσης», Ἰ. Σταματάκος ἐπιμέλεια ἔκδοσης (Ἀθῆναι : Ἐκδόσεις Βιβλιοπρομηθευτική, 1999)

-- Σταματάκου, Ἰω., «Ἱστορική γραμματική τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς κατὰ τὰ πορίσματα τῆς συγκριτικῆς γλωσσολογίας», (Ἀθῆναι : Ἐκδόσεις Βιβλιοπρομηθευτική, ⁵1999)

-- Φραγκούλη, Αθανασ., «Θουκυδίδη, Περικλέους Ἐπιτάφιος, Γ' Λυκείου Γενικῆς Παιδείας», (Ἀθήνα : ἐκδόσεις Πατάκη, 2005)

-- Academia Scientiarvm Germanica, «Thucydidis Historiae I-II», (Lipsiae, 1832, ἀναδημοσίευσις ἐν Ἀθήναις : ἐκδόσεις Παπαδήμα, 1989)

-- Academia Scientiarvm Germanica, «Thucydidis Historiae III-IV», (Lipsiae, 1832, ἀναδημοσίευσις ἐν Ἀθήναις : ἐκδόσεις Παπαδήμα, 1989)

-- Thalheim, T., Lysiae orationes, (Λειψία : Teubner, ²1913)

-- W.R.M. Lamb, Lysias, (Loeb Classical Library : εκδ. 1930)